

GEZONDHEIDSZORG

Hoeveel informatie geven ziekenhuizen echt prijs?

De beste ziekenhuizen

Welke ziekenhuizen bieden de meest patiëntgerichte, veilige en effectieve zorg? Het jaarlijkse vergelijkend onderzoek door Elsevier en bureau SiRM

Arthur van Leeuwen

Veilig voor de patiënt, nauwgezet en up-to-date in de medische zorg. Betrouwbaar en solide als organisatie, optimaal als begeleider en voorlichter. Dat zijn de maatstaven voor een goed functionerend ziekenhuis in Elseviers onderzoek *De beste ziekenhuizen*, voor de derde keer uitgevoerd met ondersteuning van bureau SiRM. Voor het eerst zijn dit jaar de ervaringen van patiënten opgenomen in de eindbeoordeling.

Het Flevoziekenhuis in Almere, het Ziekenhuis Rijnstate in Arnhem, het Ziekenhuis Sint Jansdal in Harderwijk en de MC Groep in Lelystad halen de hoogste score. Zij zijn koplopers in een groep van dertien beste ziekenhuizen. Het Ziekenhuis Rijnstate en Sint Jansdal behoorden in 2011 ook al tot de winnaars (zie 'Eindoordeel' op pagina 65).

Drie ziekenhuizen voegen zich nieuw bij de kopgroep: de MC Groep in Lelystad, het Deventer Ziekenhuis en het Zuwe Hofpoort Ziekenhuis in Woerden. De hogere score is

deels te danken aan de eigen prestaties, deels aan het zorgvuldiger databestand dat betrokken overheidsinstanties leverden. Vooral de MC Groep – voorheen IJsselmeerziekenhuizen – enkele jaren geleden nog bedreigd met faillissement én met een bedenkelijke medische reputatie, klautert uit het dal. Het ziekenhuis in Lelystad hoort al twee jaar bij de

Transparantie

MEEST TRANSPARANTE ZIEKENHUIZEN

- AMPHIA ZIEKENHUIS, BREDA
- HAGA ZIEKENHUIS, DEN HAAG
- UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM SINT RADBOUD, NIMEGEN
- UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM UTRECHT, UTRECHT
- VU MEDISCH CENTRUM, AMSTERDAM

MINST TRANSPARANTE ZIEKENHUIZEN

- HAVENZIEKENHUIS, ROTTERDAM
- IKAZIA ZIEKENHUIS, ROTTERDAM
- LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM, LEIDEN
- MAASZIEKENHUIS PANTEIN, BOXMEER
- ZIEKENHUIS TALMA SIONSBERG, DOKKUM

financieel gezonde instellingen (zie 'Gezonder zonder groei' op pagina 78).

De laagste score krijgen: het Medisch Centrum Haaglanden in Den Haag, het Van Weel-Bethesda Ziekenhuis in Dirksland, het Vlietland Ziekenhuis in Schiedam, het VU medisch centrum in Amsterdam en de Universitair Medisch Centrum in Groningen en Rotterdam. Vier ziekenhuizen kelderen van de hoogste score in 2011 naar de laagste: het Medisch Centrum Haaglanden en het Hagaziekenhuis in Den Haag, het VieCuri Medisch Centrum in Venlo en de Isala Klinieken in Zwolle. Voor 34 van de 93 ziekenhuizen blijft de score gelijk aan die van 2011, van de rest krijgt de meerderheid (36) één bolletje meer of minder. Daarmee is sprake van een redelijk stabiel beeld.

Net als in 2010 en 2011 zijn de ziekenhuizen vergeleken aan de hand van verplicht openbare, feitelijke gegevens. Het gaat om 385 prestatie-indicatoren: kwaliteitskenmerken die artsen en ziekenhuizen hebben opgesteld voor toezichthoudende overheden en

Foto Joyce van Bellekom/HH

EINDOORDEEL PATIËNTGERICHTHEID & MEDISCHE ZORG

	PATIËNTGERICHTHEID	MEDISCHE ZORG	EINDOORDEEL	STIJGING/DALING		PATIËNTGERICHTHEID	MEDISCHE ZORG	EINDOORDEEL	STIJGING/DALING
ALKMAAR, MEDISCH CENTRUM ALKMAAR	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	HEERLEN, ATRIUM MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
ALMELO, ZGT ALMELO	●●●○	●●●○	●●●○	▼2	HELMOND, ELKERLIEK ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
ALMERE, FLEVOZIEKENHUIS	●●●●	●●●●	●●●●	▲1	HENGLO, ZGT HENGLO	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
AMERSFOORT, MEANDER MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	HILVERSUM, TERGOOIZIEKENHUIZEN	●●●○	●●●○	●●●○	▼2
AMSTELVEEN, ZIEKENHUIS AMSTELLAND	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	HOOFDDORP, SPAARNE ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
AMSTERDAM, ACADEMISCH MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	HOOGVEEN, ZIEKENHUIS BETHESDA	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
AMSTERDAM, BOVENIJ ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲2	HOORN, WESTFRIES GASTHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
AMSTERDAM, ONZE LIEVE VROUWE GASTHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	LEEUWARDEN, MEDISCH CENTRUM LEEUWARDEN	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
AMSTERDAM, SAINT LUCAS ANDREAS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	LEIDEN, DIACONESSENHUIS LEIDEN	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
AMSTERDAM, SLOTERVAARTZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	LEIDEN, LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
AMSTERDAM, VU MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	▼2	LEIDERDORP, RUNLAND ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
APELDOORN, GELRE ZIEKENHUIZEN APELDOORN	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	LELYSTAD, MC GROEP	●●●●	●●●●	●●●●	▲2
ARNHEM, ZIEKENHUIS RIJNSTATE	●●●●	●●●●	●●●●	↓0	MAASTRICHT, ACADEMISCH ZIEKENHUIS MAASTRICHT	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
ASSEN, WILHELMINA ZIEKENHUIS ASSEN	●●●○	●●●○	●●●○	▲2	MEPPEL, DIACONESSENHUIS MEPPEL	●●●○	●●●○	●●●○	▲2
BERGEN OP ZOOM, ZIEKENHUIS LIEVENSBERG	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	NIEUWEGEIN, SAINT ANTONIUS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
BEVERWIJK, RODE KRUIS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1	NUMEGEN, CANISIUS-WILHELMINA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
BOXMEER, MAASZIEKENHUIS PANTEIN	●●●○	●●●○	●●●○	▲1	NUMEGEN, UMC SINT RADBOUD	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
BREDA, AMPHIA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	OSS, ZIEKENHUIS BERNHOVEN	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
CAPELLE AAN DEN USSEL, IJSELLAND ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	PURMEREND, WATERLANDZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
DELFT, REINIER DE GRAAF GASTHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	ROERMOND, LAURENTIUS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
DELFTZIJL, DELFZICHT ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1	ROOSEDAAL, FRANCISCUS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
DEN BOSCH, JEROEN BOSCH ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	ROTTERDAM, ERASMUS MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
DEN HAAG, HAGAZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼3	ROTTERDAM, HAVENZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
DEN HAAG, MEDISCH CENTRUM HAAGLANDEN	●●●○	●●●○	●●●○	▼3	ROTTERDAM, IKAZIA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
DEN HAAG, ZIEKENHUIS BRONOVO	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	ROTTERDAM, MAASSTADZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼2
DEN HELDER, GEMINI ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼2	ROTTERDAM, SINT FRANCISCUS GASTHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
DEVENTER, DEVENTER ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲3	SCHIEDAM, VLIETLAND-ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
DIRKSLAND, HET VAN WEEL-BETHESDA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	SITTARD, ORBIS MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
DOETINCHEM, SLINGELAND ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	SNEEK, ANTONIUS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
DOKKUM, ZIEKENHUIS TALMA SIONSBERG	●●●○	●●●○	●●●○	▲2	SPUKENISSE, RUWAARD VAN PUTTEN ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲2
DORDRECHT, ALBERT SCHWEITZER ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼2	STADSKANAAL, REFAJA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲2
DRACHTEN, NU SMELLINGHE	●●●○	●●●○	●●●○	▲1	TERNEUZEN, ZIEKENHUIS ZEEUWS-VLAANDEREN	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
EDE, ZIEKENHUIS DE GELDERSE VALLEI	●●●○	●●●○	●●●○	▲2	TIEL, ZIEKENHUIS RIVIERENLAND	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
EINDHOVEN, CATHARINA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	TILBURG, SAINT ELISABETH ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
EINDHOVEN, MÁXIMA MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	TILBURG, TWEESTEDEN ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1
EMMEN, SCHEPERZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼2	UTRECHT, DIAKONESSENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
ENSCHDEDE, MEDISCH SPECTRUM TWENTE	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	UTRECHT, UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM UTRECHT	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
GELDROP, SINT ANNA ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	VENLO, VIECURI MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	▼3
GOES, ADMIRAAL DE RUYTER ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▼1	WEERT, SINT JANS GASTHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
GORINCHEM, RIVAS ZORGGROEP	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	WINSCHOTEN, SAINT LUCAS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
GOUDA, GROENE HART ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	WINTERSWIJK, STREEKZIEKENHUIS KONINGIN BEATRIX	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
GRONINGEN, MARTINI ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1	WOERDEN, ZUWE HOFPOORT ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲2
GRONINGEN, UMC GRONINGEN	●●●○	●●●○	●●●○	▼2	ZAANDAM, ZAANS MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●●○	●●●○	▲1
HAARLEM, KENNEMER GASTHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲1	ZOETERMEER, HET LANGELAND ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
HARDENBERG, ZIEKENHUIS RÖPCKE ZWEERS	●●●○	●●●○	●●●○	▲2	ZUTPHEN, GELRE ZIEKENHUIZEN ZUTPHEN	●●●○	●●●○	●●●○	↓0
HARDERWIJK, SAINT JANSDAL	●●●○	●●●○	●●●○	↓0	ZWOLLE, ISALA KLINIEKEN	●●●○	●●●○	●●●○	▼3
HEERENVEEN, DE TJONGERSCHANS	●●●○	●●●○	●●●○	▲2					

verzekeraars (zie 'Hoe zijn ziekenhuizen beoordeeld?' op pagina 70). Daarnaast zijn volumennormen opgenomen voor het minimumaantal operaties dat chirurgen moeten doen, volgens eigen wetenschappelijke normen, wil de patiënt zich in veilige handen weten. De ervaringen van patiënten, verzameld via enquêtes – de Consumer Quality Index, ontworpen op initiatief van verzekeraars – tellen dit jaar voor het eerst mee in de eindbeoordeling. Verder is gebruik gemaakt van gegevens over wachtlijsten en van jaarverslagen. Ook is de 'zorgzwaarte' van ziekenhuizen berekend, ofwel het type patiënt dat ze bedienen.

Zowel acute zorg als zorg waarvoor een afspraak is gemaakt

Deze vracht gegevens is verwerkt tot een overzichtelijke score per ziekenhuis, te vinden op de pagina's 65, 69 en 73. Het eindoordeel rust op twee pijlers: Patiëntgerichtheid en Medische zorg. Aan het aantal bolletjes is te zien hoe een ziekenhuis scoort vergeleken met andere ziekenhuizen. Zo is na te gaan of een ziekenhuis 'goed is' in dienstverlening, begeleiding van en voorlichting aan de

patiënt, of het erin slaagt de wachtlijsten kort te houden, en over welk ziekenhuis patiënten achteraf het best te spreken zijn. Ook is na te gaan of het ziekenhuis al het mogelijke doet om de veiligheid rond onderzoeken en ingrepen te waarborgen, en of wordt gehandeld naar de laatste medische inzichten. Verheugend is dat de ziekenhuizen hun gegevens steeds beter en completer aanleveren, al is niet elk ziekenhuis even transparant (zie 'Transparantie' op pagina 64).

Het gaat telkens om gegevens die iets zeggen over het functioneren van het ziekenhuis als geheel. Een beoordeling van afzonderlijke specialismen en behandelingen is niet haalbaar. Dat kan alleen als de 'case-mix' van patiënten bekend is. Ofwel: als bekend is hoeveel kans de patiënt heeft op herstel gezien onder meer leeftijd, ziektegeschiedenis en de aanwezigheid van risicovolle aandoeningen. En dat is niet bekend. Het onderzoek richt zich zowel op acute zorg als op zorg waarvoor de patiënt een afspraak maakt met de medisch specialist.

Patiëntgericht

Het Slingeland Ziekenhuis in Doetinchem, het Spaarne Ziekenhuis in Hoofddorp, het Flevoziekenhuis in Almere en het Rijnstate Ziekenhuis in Arnhem zijn het meest patiëntgericht. Snelste stijger sinds afgelopen jaar is Talma Sionsberg in Dokkum, dat samen met het Slingeland Ziekenhuis ook in het rijtje staat van negen ziekenhuizen met de hoogste waardering van patiënten (zie 'Wat patiënten zeggen' op pagina 70).

Om vast te stellen hoe de dienstverlening aan de patiënt is, is gekeken naar aandoeningen die in elk ziekenhuis worden behandeld. Een kleine greep: prostaatvergroting, staar, baarmoederafwijkingen, hernia, slecht doorbloede benen, eczeem, liesbreuk, longkanker, borstkanker, migraine, gescheurde kruisbanden, nierstenen en dementie.

De beoordeling berust op een gedetailleerde opgave van ziekenhuizen over de procedures rond onderzoeken en opnamen. Heel praktisch: of patiënten telefonisch dan wel via een website afspraken kunnen maken, of er een telefoonnummer voor noodgevallen is, of onderzoeken op één dag te plannen zijn, of een patiënt zijn voorkeur mag uitspreken voor een specialist, of deze het vaste aanspreekpunt is, en of de patiënt inspraak heeft bij onder meer de keuze van het type verdooving. En veel vragen krijgen de ziekenhuizen te beantwoorden over de wijze waarop zij patiënten begeleiden en informeren over hun ziekte en ingrepen, en over de nazorg.

Patiënten zelf geven oordelen via de CQ-index. Hoe zij de gesprekken bij opname en ontslag hebben ervaren, hoe de communicatie met verpleegkundigen en artsen verliep, of die de tijd voor hen namen, of zij zijn geconfronteerd met tegenstrijdige informatie, en of ze een inbreng hadden bij de behandeling. Belangrijk zijn vragen over de hygiëne: of wc, de douche en badkamer wel schoon waren. Ook komt aan bod of het ziekenhuis met eigen vervoer is te bereiken, of je er kunt parkeren. En: was het eten wel lekker?

Eén ziekenhuis haalt de hoogste score op veiligheid en effectiviteit van de Medische Zorg: het Ziekenhuis Sint Jansdal in Harderwijk, dat één bolletje meer kreeg dan in 2011. Samen met elf andere ziekenhuizen vormen

Foto Frank Muller/HH

Dokters met ervaring zijn beter

Volumennormen voor operaties tellen mee in de beoordeling van ziekenhuizen: waar voldoen de chirurgen niet aan de normen?

Oefening baart kunst, ook bij medisch specialisten. Daarom stellen wetenschappelijke verenigingen en Inspectie normen op voor aantallen operaties die een team chirurgen per jaar moet verrichten, wil er sprake zijn van voldoende ervaring om de veiligheid van de patiënt te waarborgen. De volgende minimumnormen – opgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Heelkunde (NVvH), de Nederlandse Vereniging voor Cardiologie (NVvC), de Nederlandse Vereniging voor Urologie en de Inspectie (IGZ) – zijn gebruikt bij de beoordeling:

- 1 Verwijderen van de alvleesklier: 20 operaties per jaar (NVvH)
- 2 Verwijderen van de darm (darmkanker): 50 operaties per jaar (NVvH)
- 3 Verwijderen van de blaas (blaaskanker): 10 operaties per jaar (NVvU)
- 4 Aneurysma (buikslagaderoperatie): 20 operaties per jaar (IGZ)
- 5 Dotteren, plaatsen stent: 600 per jaar, of op de 'witte lijst PCI' na visitatie (NVvC)
- 6 ICD's: 120 pacemakers waarvan 60 ICD's (= inwendige defibrillator), waarvan 20 voor twee hartkamers, danwel opname op de 'witte lijst ICD' na visitatie (NVvC)

De normen zijn alleen van toepassing op ziekenhuizen die de ingreep uitvoeren, en gelden per ziekenhuis. Voor borstkankeroperaties was het niet mogelijk na te gaan welke ziekenhuizen voldoen aan de norm, omdat absolute aantallen operaties niet bekend zijn.

Ziekenhuizen die aan minstens één van de zes normen niet voldoen

- Norm 2** Slotervaartziekenhuis, Universitair Medisch Centrum Utrecht, Ziekenhuis Talma Sionsberg
- Norm 3** Admiraal de Ruyter Ziekenhuis, Maasstad Ziekenhuis, Medisch Centrum Haaglanden, Onze Lieve Vrouwe Gasthuis, Orbis Medisch Centrum, Schepertziekenhuis, Sint Anna Ziekenhuis, Spaarne Ziekenhuis, TweeSteden Ziekenhuis, Waterland Ziekenhuis
- Norm 4** Leids Universitair Medisch Centrum, Rode Kruis Ziekenhuis, Slotervaartziekenhuis, Vlietland Ziekenhuis, Ziekenhuis Lievensberg
- Norm 5** Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis
- Norm 6** VieCuri Medisch Centrum

**PATIËNTGERICHTHEID
DIENSTVERLENING &
WACHTTIJDEN**

	DIENSTVERLENING/ INFORMATIE	KORTE WACHTLIJSTEN	PATIËNTGERICHTHEID	STUIGING/DALING		DIENSTVERLENING/ INFORMATIE	KORTE WACHTLIJSTEN	PATIËNTGERICHTHEID	STUIGING/DALING	
ALKMAAR, MEDISCH CENTRUM ALKMAAR	●●●○	●●○○	●●○○	↓ 0		HEERLEN, ATRIUM MEDISCH CENTRUM	●○○○	●●●○	●●○○	▲ 2
ALMELO, ZGT ALMELO	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		HELMOND, ELKERLIEK ZIEKENHUIS	●●●○	●●○○	●●○○	▲ 1
ALMERE, FLEVOZIEKENHUIS	●●●●	●●●●	●●●●	▲ 1		HENGLO, ZGT HENGLO	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2
AMERSFOORT, MEANDER MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●○○	●●○○	▼ 1		HILVERSUM, TERGOOIZIEKENHUIZEN	●○○○	●●●○	●●○○	▼ 2
AMSTELVEEN, ZIEKENHUIS AMSTELLAND	●○○○	●●○○	●●○○	▲ 1		HOOFDDORP, SPAARNE ZIEKENHUIS	●●●●	●●●●	●●●●	↓ 0
AMSTERDAM, ACADEMISCH MEDISCH CENTRUM	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 1		HOOGVEEN, ZIEKENHUIS BETHESDA	●○○○	●●○○	●●○○	↓ 0
AMSTERDAM, BOVENIJ ZIEKENHUIS	●●●○	●●○○	●●○○	▲ 2		HOORN, WESTFRIES GASTHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 1
AMSTERDAM, ONZE LIEVE VROUWE GASTHUIS	●●●○	●●○○	●●○○	↓ 0		LEEUWARDEN, MEDISCH CENTRUM LEEUWARDEN	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0
AMSTERDAM, SAINT LUCAS ANDREAS ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		LEIDEN, DIACONESSENHUIS LEIDEN	●○○○	●●●○	●●○○	▲ 1
AMSTERDAM, SLOTERVAARTZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓ 0		LEIDEN, LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 1
AMSTERDAM, VU MEDISCH CENTRUM	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		LEIDERDORP, RUNLAND ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▲ 1
APELDOORN, GELRE ZIEKENHUIZEN APELDOORN	●●●○	●●○○	●●○○	▼ 1		LELYSTAD, MC GROEP	●●●○	●●●○	●●●○	▲ 1
ARNHEM, ZIEKENHUIS RIJNSTATE	●●●●	●●●●	●●●●	▲ 1		MAASTRICHT, ACADEMISCH ZIEKENHUIS MAASTRICHT	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0
ASSEN, WILHELMINA ZIEKENHUIS ASSEN	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 2		MEPPEL, DIACONESSENHUIS MEPPEL	●○○○	●●●○	●●○○	▲ 1
BERGEN OP ZOOM, ZIEKENHUIS LIEVENSBERG	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0		NIEUWEGEIN, SAINT ANTONIUS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓ 0
BEVERWIJK, RODE KRUIS ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 2		NUMEGEN, CANISIUS-WILHELMINA ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0
BOXMEER, MAASZIEKENHUIS PANTEIN	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0		NUMEGEN, UMC SINT RADBOUD	●●●○	●●○○	●○○○	▲ 2
BREDA, AMPHIA ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		OSS, ZIEKENHUIS BERNHOVEN	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1
CAPELLE AAN DEN USSEL, IJSELLAND ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0		PURMEREND, WATERLANDZIEKENHUIS	●○○○	●●●○	●○○○	▲ 1
DELFT, REINIER DE GRAAF GASTHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▼ 1		ROERMOND, LAURENTIUS ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0
DELFTZIJL, DELFZICHT ZIEKENHUIS	●○○○	●●●○	●○○○	↓ 0		ROOSEDAAL, FRANCISCUS ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 2
DEN BOSCH, JEROEN BOSCH ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		ROTTERDAM, ERASMUS MEDISCH CENTRUM	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0
DEN HAAG, HAGAZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		ROTTERDAM, HAVENZIEKENHUIS	●○○○	●●●○	●○○○	↓ 0
DEN HAAG, MEDISCH CENTRUM HAAGLANDEN	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		ROTTERDAM, IKAZIA ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 1
DEN HAAG, ZIEKENHUIS BRONOVO	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		ROTTERDAM, MAASSTAD ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2
DEN HELDER, GEMINI ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		ROTTERDAM, SAINT FRANCISCUS GASTHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▼ 1
DEVENTER, DEVENTER ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 2		SCHIEDAM, VLIETLAND-ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0
DIRKSLAND, HET VAN WEEL-BETHESDA ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		SITTARD, ORBIS MEDISCH CENTRUM	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2
DOETINCHEM, SLINGELAND ZIEKENHUIS	●●●●	●●●●	●●●●	↓ 0		SNEEK, ANTONIUS ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓ 0
DOKKUM, ZIEKENHUIS TALMA SIONSBERG	●●●○	●●○○	●○○○	▲ 3		SPIJKENISSE, RUWAARD VAN PUTTEN ZIEKENHUIS	●○○○	●●●○	●○○○	▲ 1
DORDRECHT, ALBERT SCHWEITZER ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 3		STADSKANAAL, REFAJA ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▲ 2
DRACHTEN, NU SMELLINGHE	●○○○	●○○○	●○○○	▲ 2		TERNEUZEN, ZIEKENHUIS ZEEUWS-VLAANDEREN	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0
EDE, ZIEKENHUIS DE GELDERSE VALLEI	●○○○	●●●○	●○○○	▲ 2		TIEL, ZIEKENHUIS RIVIERENLAND	●●●○	●○○○	●○○○	▼ 1
EINDHOVEN, CATHARINA ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0		TILBURG, SAINT ELISABETH ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0
EINDHOVEN, MÁXIMA MEDISCH CENTRUM	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0		TILBURG, TWEESTEDEN ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▼ 1
EMMEN, SCHEPERZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		UTRECHT, DIAKONESSENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	↓ 0
ENSCHDEDE, MEDISCH SPECTRUM TWENTE	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		UTRECHT, UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM UTRECHT	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 1
GELDRUP, SAINT ANNA ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	▼ 1		VENLO, VIECURI MEDISCH CENTRUM	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1
GOES, ADMIRAAL DE RUYTER ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		WEERT, SAINT JANS GASTHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▲ 1
GORINCHEM, RIVAS ZORGGROEP	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		WINSCHOTEN, SAINT LUCAS ZIEKENHUIS	●○○○	●●●○	●○○○	↓ 0
GOUDA, GROENE HART ZIEKENHUIS	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0		WINTERSWIJK, STREEKZIEKENHUIS KONINGIN BEATRIX	●●●○	●●●○	●●●○	↓ 0
GRONINGEN, MARTINI ZIEKENHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▲ 2		WOERDEN, ZUWE HOFPOORT ZIEKENHUIS	●●●○	●●●○	●●●○	▲ 1
GRONINGEN, UMC GRONINGEN	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2		ZAAANSTAD, ZAAANS MEDISCH CENTRUM	●○○○	●○○○	●○○○	↓ 0
HAARLEM, KENNEMER GASTHUIS	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 1		ZOETERMEER, HET LANGELAND ZIEKENHUIS	●○○○	●●●○	●○○○	↓ 0
HARDENBERG, ZIEKENHUIS RÖPCKE ZWEERS	●○○○	●○○○	●○○○	▲ 2		ZUTPHEN, GELRE ZIEKENHUIZEN ZUTPHEN	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0
HARDERWIJK, SAINT JANSDAL	●●●○	●○○○	●○○○	↓ 0		ZWOLLE, ISALA KLINIEKEN	●○○○	●○○○	●○○○	▼ 2
HEERENVEEN, DE TJONGERSCHANS	●●●○	●○○○	●○○○	▲ 2						

Hoe zijn ziekenhuizen beoordeeld?

Toelichting bij het onderzoek van Elsevier en bureau SiRM

Het onderzoek *De beste ziekenhuizen* is een jaarlijkse meting van de stand van zaken: wat zegt alle informatie die publiekelijk beschikbaar is over de Nederlandse ziekenhuizen? Doel is een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van het functioneren van het gehele ziekenhuis.

Bureau SiRM ondersteunde Elsevier bij het selecteren en bewerken van de gegevens: over medische zorg en patiëntgerichtheid, over wachtlijsten, ervaringen van patiënten en de financiële positie van het ziekenhuis. Ook is de 'zorgzwaarte' berekend.

Voor het onderdeel **Medische zorg (veiligheid en effectiviteit)** is een selectie gemaakt uit de prestatie-indicatoren die de Inspectie voor de Gezondheidszorg hanteert. Het gaat om de 'basisset' en om gegevens uit het programma *Voorkom schade, werk veilig*. De indicatoren zijn door de ziekenhuizen en medisch specialisten zelf vastgesteld. Ook zijn indicatoren opgenomen uit het programma *Zichtbare Zorg*, waarin ziekenhuizen, verzekeraars, specialisten, patiëntenverenigingen en de Consumentenbond participeren. In de beoordeling zijn voor zes ingrepen volumenorment opgenomen die wetenschappelijke verenigingen van specialisten voorschrijven. Ook zijn uitkomsten verwerkt van de Consumer Quality Index Ziekenhuisopnamen. De CQ-Index is een enquête naar ervaringen van patiënten, op initiatief van verzekeraars en verzorgd door het Centrum voor Klantervaring Zorg. Voor het onderzoek zijn alleen indicatoren gebruikt die een aanwijzing zijn voor de kwaliteit van het gehele ziekenhuis. Indicatoren die betrekking hebben op afzonderlijke medische specialismen of maatschappen, en op specifieke behandelingen, zijn niet meegenomen. Vrijwel alle gegevens over behandelingen zijn namelijk niet gecorrigeerd voor de 'case-mix' van patiënten, dat wil zeggen voor hun leeftijd, ziektegeschiedenis en 'comorbiditeit'. Zonder die gegevens is het onmogelijk de medische prestaties zelf te vergelijken.

Uit 823 beschikbare indicatoren zijn er zo in totaal 385 geselecteerd voor de vergelijking van ziekenhuizen. Die indicatoren hebben betrekking op zaken die in het hele ziekenhuis en op alle afdelingen een rol spelen, van de verpleging van doorligwonden tot het gebruik van ICT, op acute zorg, zoals opname na een heupfractuur of hartinfarct, en 'electieve zorg', ofwel ingrepen en be-

handeling waarvoor de patiënt een afspraak kan maken. Dit jaar is daarnaast een vergelijking gemaakt voor de behandeling van borstkanker, gebaseerd op de ervaringen van patiënten volgens de CQ-Index (zie 'Ervaring van patiënt telt' op pagina 74).

De gebruikte indicatoren geven informatie over de maatregelen die een ziekenhuis systematisch treft om risico's voor de veiligheid van de patiënt te vermijden en die patiënt goed te informeren. Veel vragen hebben betrekking op een zorgvuldige administratie en registratie, op de personele bezetting en het toepassen van protocollen. Over de vraag of de operatie is geslaagd en de patiënt genezen verklaard, is geen publieke informatie beschikbaar. Evenmin over risico's op post-operatieve infecties en complicaties of sterfte per aandoening – al is sinds 2011 voor tweederde van de ziekenhuizen de sterfte, gecorrigeerd voor de case-mix van patiënten, openbaar.

De scores zijn weergegeven met **bolletjes**, die aangeven hoe een ziekenhuis scoort ten opzichte van het gemiddelde voor alle ziekenhuizen: één bolletje is de laagste score, vier bolletjes de hoogste. Voor het vaststellen van het aantal bolletjes per ziekenhuis is getoetst op statistische betrouwbaarheid. Voor de scores op effectiviteit was het noodzakelijk ook met halve bolletjes te werken. Voor het onderdeel **wachttijden** is gebruikgemaakt van het overzicht dat het bureau MediQuest maandelijks verzamelt voor het ministerie van Volksgezondheid, de gegevens zijn bewerkt door SiRM.

Twee onderdelen tellen *niet* mee in de beoordeling: de **zorgzwaarte** per ziekenhuis en de **financiële positie**. De gebruikte bronnen voor zorgzwaarte zijn te vinden in 'Hoe goed zijn de umc's?' (zie pagina 76). Voor een analyse van de financiële positie putte SiRM uit een eigen database van jaarverslagen over de periode 2007-2011.

Een uitgebreide uitleg bij de selectie van indicatoren en de berekening staat in de *Toelichting bij het onderzoek – Elseviers De beste ziekenhuizen 2012*, op www.elsevier.nl. Daar staat ook de lijst van indicatoren.

Bureau SiRM (www.sirm.nl) is gespecialiseerd in vraagstukken rond marktwerking, onder meer in de zorg. Aan het onderzoek werkten mee: dr. Jan-Peter Heida, dr. Lieke Boonen, Jan Sonneveld MSc en Bouke-Jan Otter MSc. De redactie van Elsevier is verantwoordelijk voor de weergave en interpretatie van de resultaten.

Voor de uitgebreide verantwoording zie www.elsevier.nl/besteziekenhuizen2012

Wat patiënten zelf zeggen

HOOGSTE BEOORDELING IN ENQUÊTE CQ-INDEX ZIEKENHUIZEN MET MEER DAN 2,5 (VAN 3) STERREN

- ANTONIUS ZIEKENHUIS, SNEEK
- DE TJONGERSCHANS, HEERENVEEN
- LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM, LEIDEN
- MARTINI ZIEKENHUIS, GRONINGEN
- NU SMELLINGHE, DRACHTEN
- SINT ANNA ZIEKENHUIS, GELDROP
- SLINGELAND ZIEKENHUIS, DOETINCHEM
- ZIEKENHUIS TALMA SIONSBERG, DOKKUM
- ZIEKENHUIS ZEEUWS-VLAANDEREN, TERNEUZEN

LAAGSTE BEOORDELING IN ENQUÊTE CQ-INDEX ZIEKENHUIZEN MET MINDER DAN 1,5 (VAN 3) STERREN

- ATRIUM MEDISCH CENTRUM, HEERLEN
- CATHARINA ZIEKENHUIS, EINDHOVEN
- MC GROEP, LELYSTAD
- JEROEN BOSCH ZIEKENHUIS, DEN BOSCH
- MEDISCH CENTRUM ALKMAAR, ALKMAAR
- RUWAARD VAN PUTTEN ZIEKENHUIS, SPIJKENISSE
- TERGOOIZIEKENHUIZEN, HILVERSUM

zij de kopgroep die de hoogste score van vier bolletjes verdient op dit onderdeel.

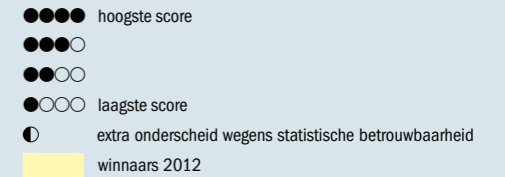
Een 'veilig' ziekenhuis is een ziekenhuis waar artsen en verpleegkundigen individueel en in samenwerking weten wat ze doen en waarom, en wie wát doet. Aantallen ingrepen en artsen, bijhouden van de registratie in een elektronisch patiëntendossier, hoe snel acute patiënten zijn geopereerd, en waar het misging met complicaties en infecties – het is alles van levensbelang om bij te houden. Specialisten gebruiken dergelijke gegevens steeds vaker om hun eigen functioneren te spiegelen aan dat van hun vakgenoten. Maar naar de uitkomsten van hun handelen – is de patiënt beter, of is sprake van vermijdbare schade of sterfte – blijft het nog altijd gissen.

Het oordeel over de 'effectiviteit' van medische zorg is gebaseerd op de wijze waarop het ziekenhuis de deskundigheid van artsen en verpleegkundigen inzet – van intake en ingreep tot en met nazorg. Veelzeggend over de complexiteit is het rijtje potentieel betrokkenen bij een 'Parkinson-team', binnen en buiten het ziekenhuis, zoals de neuroloog, klinisch geriater, psycholoog, caseworker, diëtist, fysiotherapeut. Daarnaast is in het onderzoek naar effectiviteit nagegaan hoe het ziekenhuis presteert als het gaat om pijnmeting, ondervoeding en doorliggen.

Graag was Elsevier, in vervolg op *De beste ziekenhuizen* van 2011, nagegaan hoeveel beter of slechter de ziekenhuizen het ervan afbrengen bij staaroperaties, heup- en knie vervangingen en borstkanker. Voor de patiënt was niets handiger geweest dan deze serie flink uit te breiden.

Helaas, overheid, ziekenhuizen en medisch specialisten krijgen het nog altijd niet voor elkaar om te voldoen aan de informatiebehoefte van de patiënt.

MEDISCHE ZORG VEILIGHEID & EFFECTIVITEIT

	VEILIGHEID	EFFECTIVITEIT	MEDISCHE ZORG	STUIGING/DALING		VEILIGHEID	EFFECTIVITEIT	MEDISCHE ZORG	STUIGING/DALING	
ALKMAAR, MEDISCH CENTRUM ALKMAAR	●●●○	●●○○	●●○○	▼2		HEERLEN, ATRIUM MEDISCH CENTRUM	●●●○	●●○○	●●○○	▲0
ALMELO, ZGT ALMELO	●●●○	●●○○	●●○○	▼1		HELMOND, ELKERLIEK ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
ALMERE, FLEVOZIEKENHUIS	●●●○	●●○○	●●○○	▲1		HENGLO, ZGT HENGLO	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
AMERSFOORT, MEANDER MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		HILVERSUM, TERGOOIZIEKENHUIZEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
AMSTELVEEN, ZIEKENHUIS AMSTELLAND	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		HOOFDDORP, SPAARNE ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
AMSTERDAM, ACADEMISCH MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		HOOGVEEN, ZIEKENHUIS BETHESDA	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
AMSTERDAM, BOVENIJ ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		HOORN, WESTFRIES GASTHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
AMSTERDAM, ONZE LIEVE VROUWE GASTHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		LEEUWARDEN, MEDISCH CENTRUM LEEUWARDEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
AMSTERDAM, SINT LUCAS ANDREAS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		LEIDEN, DIACONESSENHUIS LEIDEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
AMSTERDAM, SLOTERVAARTZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		LEIDEN, LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
AMSTERDAM, VU MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		LEIDERDORP, RUNLAND ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
APELDOORN, GELRE ZIEKENHUIZEN APELDOORN	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		LELYSTAD, MC GROEP	●●○○	●●○○	●●○○	▲3
ARNHEM, ZIEKENHUIS RUNSTATE	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		MAASTRICHT, ACADEMISCH ZIEKENHUIS MAASTRICHT	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
ASSEN, WILHELMINA ZIEKENHUIS ASSEN	●●○○	●●○○	●●○○	▲2		MEPPEL, DIACONESSENHUIS MEPPEL	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
BERGEN OP ZOOM, ZIEKENHUIS LIEVENSBERG	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		NIEUWEGEIN, SINT ANTONIUS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
BEVERWIJK, RODE KRUIS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		NUMEGEN, CANISIUS-WILHELMINA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
BOXMEER, MAASZIEKENHUIS PANTEIN	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		NUMEGEN, UMC SINT RADBOUD	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
BREDA, AMPHIA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		OSS, ZIEKENHUIS BERNHOVEN	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
CAPELLE AAN DEN IJSSEL, IJSELLAND ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		PURMEREND, WATERLANDZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
DELFT, REINIER DE GRAAF GASTHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		ROERMOND, LAURENTIUS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
DELFTZUL, DELFZICHT ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		ROOSEDAAL, FRANCISCUS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
DEN BOSCH, JEROEN BOSCH ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		ROTTERDAM, ERASMUS MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
DEN HAAG, HAGAZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2		ROTTERDAM, HAVENZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
DEN HAAG, MEDISCH CENTRUM HAAGLANDEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼3		ROTTERDAM, IKAZIA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
DEN HAAG, ZIEKENHUIS BRONOVO	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		ROTTERDAM, MAASSTADZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
DEN HELDER, GEMINI ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		ROTTERDAM, SINT FRANCISCUS GASTHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
DEVENTER, DEVENTER ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲3		SCHIEDAM, VLIETLAND-ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
DIRKSLAND, HET VAN WEEL-BETHESDA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		SITTARD, ORBIS MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
DOETINCHEM, SLINGELAND ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		SNEEK, ANTONIUS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
DOKKUM, ZIEKENHUIS TALMA SIONSBERG	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		SPIJKENISSE, RUWAARD VAN PUTTEN ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
DORDRECHT, ALBERT SCHWEITZER ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		STADSKANAAL, REFAJA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
DRACHTEN, NU SMELLINGHE	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		TERNEUZEN, ZIEKENHUIS ZEEUWS-VLAANDEREN	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
EDE, ZIEKENHUIS DE GELDERSE VALLEI	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		TIEL, ZIEKENHUIS RIVIERENLAND	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
EINDHOVEN, CATHARINA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		TILBURG, SINT ELISABETH ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
EINDHOVEN, MÁXIMA MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		TILBURG, TWEESTEDEN ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
EMMEN, SCHEPERZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼2		UTRECHT, DIAKONESSENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
ENSCHDEDE, MEDISCH SPECTRUM TWENTE	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		UTRECHT, UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM UTRECHT	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
GELDROP, SINT ANNA ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		VENLO, VIECURI MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▼3
GOES, ADMIRAAL DE RUYTER ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▼1		WEERT, SINT JANS GASTHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0
GORINCHEM, RIVAS ZORGGROEP	●●○○	●●○○	●●○○	▲2		WINSCHOTEN, SINT LUCAS ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
GOUDA, GROENE HART ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		WINTERSWIJK, STREEKZIEKENHUIS KONINGIN BEATRIX	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
GRONINGEN, MARTINI ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0		WOERDEN, ZUWE HOFPOORT ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
GRONINGEN, UMC GRONINGEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼2		ZAANDAM, ZAANS MEDISCH CENTRUM	●●○○	●●○○	●●○○	▲2
HAARLEM, KENNEMER GASTHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲2		ZOETERMEER, HET LANGELAND ZIEKENHUIS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1
HARDENBERG, ZIEKENHUIS RÖPCKE ZWEERS	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		ZUTPHEN, GELRE ZIEKENHUIZEN ZUTPHEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼1
HARDERWIJK, SINT JANS DAL	●●○○	●●○○	●●○○	▲1		ZWOLLE, ISALA KLINIEKEN	●●○○	●●○○	●●○○	▼2
HEERENVEEN, DE TJONGERSCHANS	●●○○	●●○○	●●○○	▲0						